

Μεταγλωττιστές Βελτιστοποίηση

Νίκος Παπασπύρου
nickie@softlab.ntua.gr

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών
Εργαστήριο Τεχνολογίας Λογισμικού
Πολυτεχνειούπολη, 15780 Ζωγράφου

Βελτιστοποίηση (i)

- Μετασχηματισμός που βελτιώνει τον κώδικα
 - σε ταχύτητα εκτέλεσης
 - σε απαιτήσεις μνήμης
 - και στα δύο
- Παραπλανητικός όρος!
- Θεωρητικά, η λύση του προβλήματος είναι αδύνατη

Βελτιστοποίηση (ii)

- Κριτήρια εφαρμογής μετασχηματισμών βελτιστοποίησης
 - διατηρείται η σημασία των προγραμμάτων
 - κατά μέσο όρο, ο κώδικας βελτιώνεται
 - αξίζει τον κόπο!
 - ασύμφοροι μετασχηματισμοί για τα στάδια ανάπτυξης του προγράμματος

Βελτιστοποίηση (iii)

- Βελτίωση στο επίπεδο του αρχικού κώδικα
 - $2.02n^2$ msec για insertion sort
 - $12n \log(2n)$ msec για quicksort
 - για $n=100,000$ η διαφορά είναι 3 τάξεις μεγέθους!
 - δυστυχώς, ο μεταγλωττιστής γενικά δεν μπορεί να αλλάξει τον αλγόριθμο
- Ο μεταγλωττιστής περιορίζεται σε βελτιώσεις στο επίπεδο του ενδιάμεσου και του τελικού κώδικα

Βελτιστοποίηση (iv)

- Γιατί βελτιστοποίηση στο επίπεδο του ενδιάμεσου κώδικα;
- Βελτιστοποιητής ενδιάμεσου κώδικα
 - ανάλυση ροής ελέγχου
 - ανάλυση ροής δεδομένων
 - βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί

Παράδειγμα: quicksort

```
procedure quicksort (var a : array of integer; m, n : integer);
var i, j, temp : integer;
begin
  if n <= m then return;
  i := m; j := n;
  while i <= j do begin
    while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
    while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
    if i <= j then begin
      temp := a[i];
      a[i] := a[j];
      a[j] := temp;
      i := i+1; j := j-1
    end
  end;
  quicksort(a, m, j);
  quicksort(a, i, n)
end;
```

Ενδιάμεσος κώδικας

```

i := m; j := n;
while i <= j do
begin
  while a[i] < a[(m+n) div 2] do
    i := i+1;
  while a[j] > a[(m+n) div 2] do
    j := j-1;
  if i <= j then
  begin
    temp := a[i];
    a[i] := a[j];
    a[j] := temp;
    i := i+1;
    j := j-1;
  end
end;

```

5: :=, m, -, i	27: <=, i, j, 29
6: :=, n, -, j	28: jump, -, -, 7
7: <=, i, j, 9	29: array, a, i, \$11
8: jump, -, -, 41	30: :=, [\$11], -, temp
9: array, a, i, \$1	31: array, a, i, \$12
10: +, m, n, \$2	32: array, a, j, \$13
11: /, \$2, 2, \$3	33: :=, [\$13], -, [\$12]
12: array, a, \$3, \$4	34: array, a, j, \$14
13: <, [\$1], [\$4], 15	35: :=, temp, -, [\$14]
14: jump, -, -, 18	36: +, i, 1, \$15
15: +, i, 1, \$5	37: :=, \$15, -, i
16: :=, \$5, -, i	38: -, j, 1, \$16
17: jump, -, -, 9	39: :=, \$16, -, j
18: array, a, j, \$6	40: jump, -, -, 7
19: +, m, n, \$7	
20: /, \$7, 2, \$8	
21: array, a, \$8, \$9	
22: >, [\$6], [\$9], 24	
23: jump, -, -, 27	
24: -, j, 1, \$10	
25: :=, \$10, -, j	
26: jump, -, -, 18	

Ενδιάμεσος κώδικας

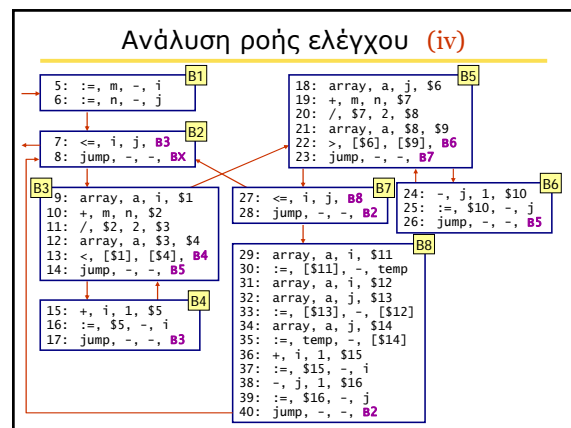
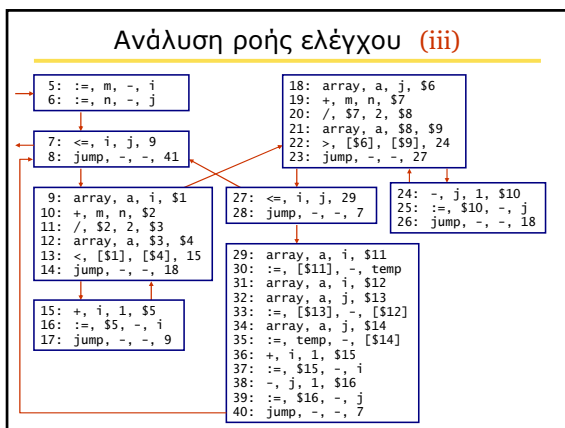
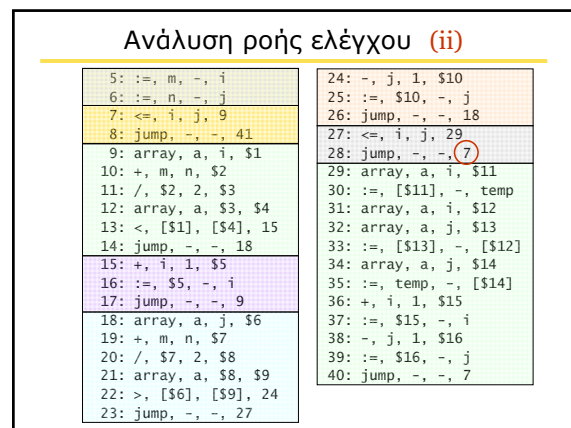
```

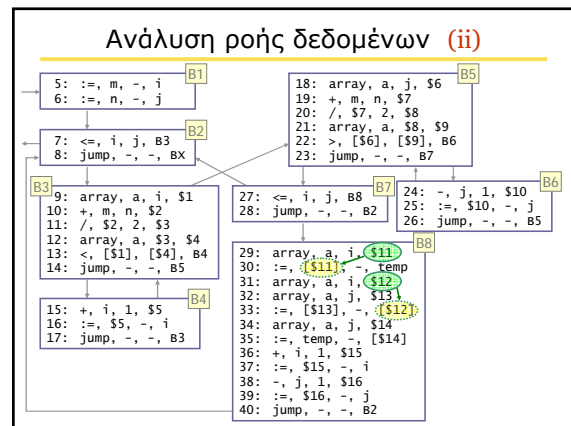
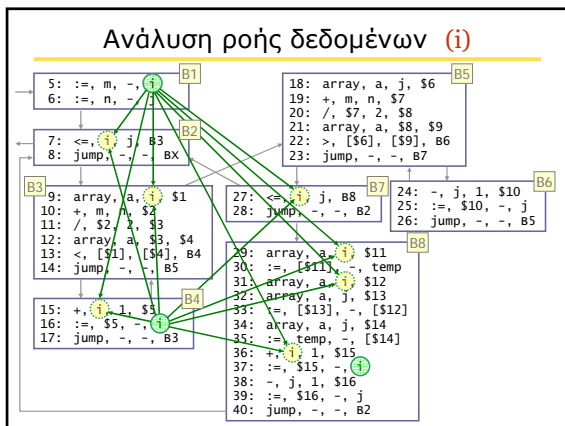
i := m; j := n;
while i <= j do
begin
  while a[i] < a[(m+n) div 2] do
    i := i+1;
  while a[j] > a[(m+n) div 2] do
    j := j-1;
  if i <= j then
  begin
    temp := a[i];
    a[i] := a[j];
    a[j] := temp;
    i := i+1;
    j := j-1;
  end
end;

```

5: :=, m, -, i	27: <=, i, j, 29
6: :=, n, -, j	28: jump, -, -, 7
7: <=, i, j, 9	29: array, a, i, \$11
8: jump, -, -, 41	30: :=, [\$11], -, temp
9: array, a, i, \$1	31: array, a, i, \$12
10: +, m, n, \$2	32: array, a, j, \$13
11: /, \$2, 2, \$3	33: :=, [\$13], -, [\$12]
12: array, a, \$3, \$4	34: array, a, j, \$14
13: <, [\$1], [\$4], 15	35: :=, temp, -, [\$14]
14: jump, -, -, 18	36: +, i, 1, \$15
15: +, i, 1, \$5	37: :=, \$15, -, i
16: :=, \$5, -, i	38: -, j, 1, \$16
17: jump, -, -, 9	39: :=, \$16, -, j
18: array, a, j, \$6	40: jump, -, -, 7
19: +, m, n, \$7	
20: /, \$7, 2, \$8	
21: array, a, \$8, \$9	
22: >, [\$6], [\$9], 24	
23: jump, -, -, 27	
24: -, j, 1, \$10	
25: :=, \$10, -, j	
26: jump, -, -, 18	

- ### Ανάλυση ροής ελέγχου (i)
- Βασική ενότητα:** ακολουθία διαδοχικών τετράδων με τις εξής ιδιότητες
 - αν υπάρχουν τετράδες άλματος (υπό συνθήκη ή χωρίς συνθήκη), αυτές βρίσκονται στο τέλος
 - δεν υπάρχει καμία τετράδα (σε ολόκληρο τον ενδιάμεσο κώδικα) που να κάνει άλμα στο εσωτερικό της βασικής ενότητας
 - Γράφος ροής ελέγχου**
 - οι κόμβοι είναι οι βασικές ενότητες
 - οι ακμές δείχνουν τα άλματα (και τη διαδοχή) μεταξύ βασικών ενοτήτων

- ### Βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί (i)
- **Μετασχηματισμοί υψηλού επιπέδου**
 - αποτίμηση σταθερών εκφράσεων
 - αλγεβρικοί μετασχηματισμοί
 - απαλοιφή κοινών υποεκφράσεων
 - διάδοση αντιγράφων
 - ενοποίηση κώδικα
 - **Μετασχηματισμοί βρόχων**
 - μετακίνηση κώδικα
 - απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών
 - αναδιοργάνωση βρόχων
 - απαλοιφή ελέγχου ορίων πίνακα

- ### Βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί (ii)
- **Μετασχηματισμοί χαμηλού επιπέδου**
 - απαλοιφή άχρηστου κώδικα
 - ευθυγράμμιση
 - απλοποίηση συνθηκών και αλμάτων
 - **Μετασχηματισμοί υποπρογραμμάτων**
 - ενσωμάτωση υποπρογράμματος
 - κλήσεις ουράς και συνένωση
 - υποπρογράμματα φύλλα

Αποτίμηση σταθερών εκφράσεων

- **Προϋπόθεση:** το αποτέλεσμα που υπολογίζεται κατά τη μεταγλώττιση να ταντίζει με αυτό που θα υπολογιζόταν κατά την εκτέλεση

```
const int ROWS = 100;
const int COLUMNS = 50;
int * p = (int *) malloc(ROWS * COLUMNS * sizeof(int));
```

$$\begin{aligned} & \text{ROWS} * \text{COLUMNS} * \text{sizeof(int)} \\ &= 100 * 50 * 4 \\ &= 20000 \end{aligned}$$

```
const int ROWS = 100;
const int COLUMNS = 50;
int * p = (int *) malloc(20000);
```

- ### Αλγεβρικοί μετασχηματισμοί (i)
- **Προϋπόθεση:** να μην προκαλείται μεταβολή στο αποτέλεσμα, ακόμα και αν εμφανιστούν εξαιρέσεις κατά την εκτέλεση των πράξεων
 - Στις πράξεις ακεραίων, π.χ.

$x + 0 = x$	$x * 0 = 0$	$x * 1 = x$
$0 + x = x$	$0 * x = 0$	$1 * x = x$
 - Εσφαλμένοι μετασχηματισμοί

$-(-x) \neq x$	$x + y - x \neq y$
----------------	--------------------

Αλγεβρικοί μετασχηματισμοί (ii)

- Στις πράξεις κινητής υποδιαστολής
 $x * 0.0 \neq 0.0$
- Στις λογικές πράξεις
 $b \text{ or } \text{true} = \text{true}$ $b \text{ and } \text{true} = b$
 $b \text{ and } \text{false} = \text{false}$ $b \text{ or } \text{false} = b$
 $\text{not } (\text{not } b) = b$
- Άλλοι μετασχηματισμοί
 $(@x)^\wedge = x$ $@(p^\wedge) = p$

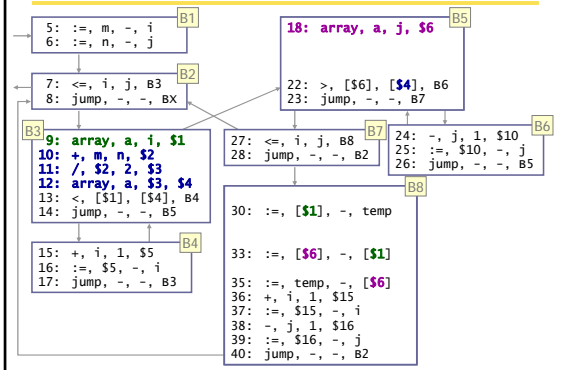
Απαλοιφή κοινών υποεκφράσεων (i)

- **Προϋπόθεση:** η τιμή της κοινής υποέκφρασης να μην έχει μεταβληθεί από τον προηγούμενο υπολογισμό της
- **Προϋπόθεση:** η αποτίμηση της κοινής υποέκφρασης να μην προκαλεί παρενέργειες

```

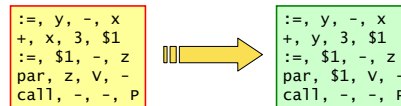
i := m; j := n;
while i <= j do begin
  while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
  while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
  if i <= j then begin
    temp := a[i];
    a[i] := a[j];
    a[j] := temp;
    i := i+1; j := j-1
  end
end;
    
```

Απαλοιφή κοινών υποεκφράσεων (ii)

Διάδοση αντιγράφων (i)

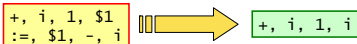
- **Τετράδα αντιγραφής:** $:=, y, -, x$
- **Ιδέα:** να χρησιμοποιείται το πρωτότυπο y αντί του αντιγράφου x
- **Προϋπόθεση:** να μην έχουν μεσολαβήσει άλλες αναθέσεις στις μεταβλητές x ή y

- **Γιατί:** Επιτρέπει άλλες βελτιστοποιήσεις σε μεταγενέστερο στάδιο

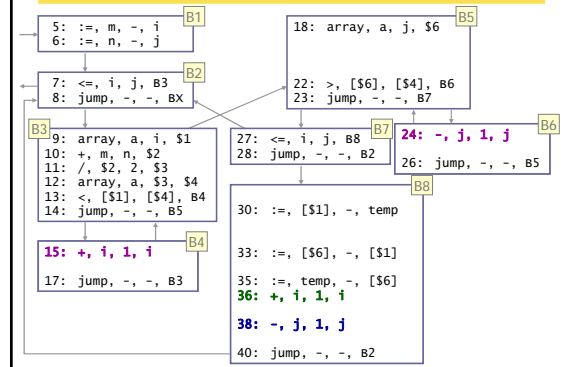
Διάδοση αντιγράφων (ii)

- Η αντίστροφη μορφή του μετασχηματισμού διάδοσης αντιγράφων προσφέρεται για το απλό σχήμα παραγωγής ενδιάμεσου κώδικα της PCL

- **Προϋπόθεση:** να μη χρησιμοποιείται αλλού η μεταβλητή $\$1$ (αυτό μπορεί να αποδειχθεί)

Διάδοση αντιγράφων (iii)

Ενοποίηση κώδικα

- Ιδέα:** μεταφορά κώδικα που εκτελείται ανεξάρτητα της εκάστοτε ροής εκτέλεσης όσο το δυνατόν νωρίτερα (αργότερα)

```

if i > 0 then
begin
x := 2*i;
s := s + x*i;
i := i-1
end
else
begin
s := 0;
x := 2*i;
i := i-1
end
    
```



```

x := 2*i;
if i > 0 then
s := s + x*i
else
s := 0;
i := i-1
    
```

Μετακίνηση κώδικα (i)

- Ιδέα:** κώδικας που εκτελεί υπολογισμούς αναλλοίωτους κατά την εκτέλεση βρόχων μετακινείται εκτός των βρόχων
- Προϋπόθεση:** να μην προκαλείται μεταβολή της σημασίας του προγράμματος

```

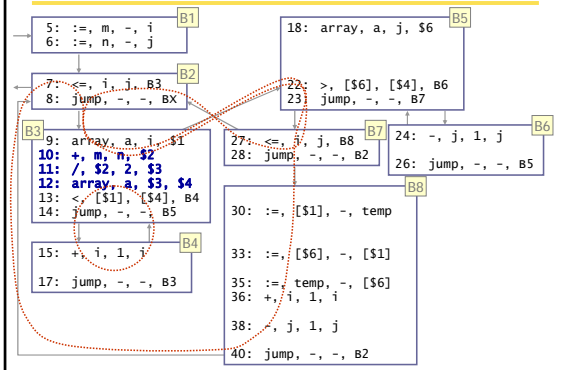
while i <= limit-2 do
begin
s := s + a[i] - 4*n;
i := i + 1
end
    
```


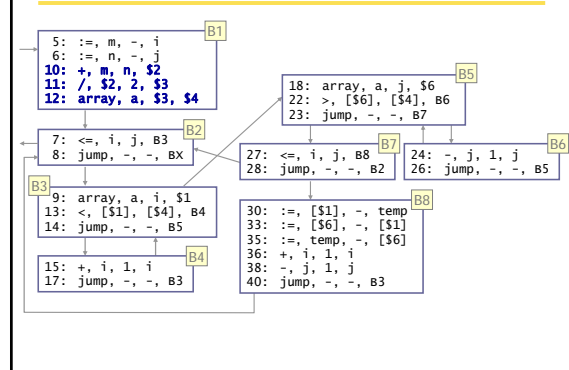
```

t1 := limit-2;
if i <= t1 then
t2 := 4*n;
while i <= t1 do
begin
s := s + a[i] - t2;
i := i + 1
end
    
```

Μετακίνηση κώδικα (ii)

Μετακίνηση κώδικα (iii)

Απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών (i)

- Επαγωγική μεταβλητή:** χρησιμοποιείται στο εσωτερικό ενός βρόχου και η τιμή της ορίζει μια αριθμητική πρόοδο
- Ιδέα:** αν σε ένα βρόχο υπάρχουν περισσότερες επαγωγικές μεταβλητές, διατηρείται μία και οι άλλες υπολογίζονται μέσω αυτής

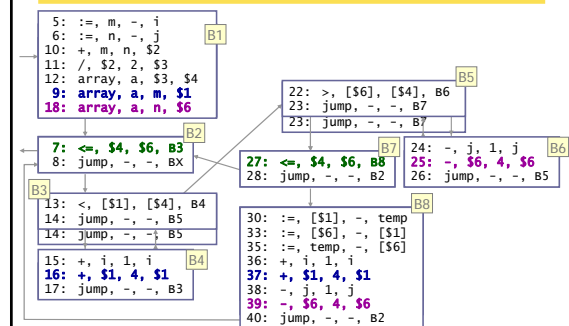
```

for i := 1 to n do
begin
x := x + 5
...
end
    
```

$$x = x_0 + 5*(i-1)$$

- Υποβιβασμός ισχύος:** διατηρούμε τις μεταβλητές που υπολογίζονται ευκολότερα

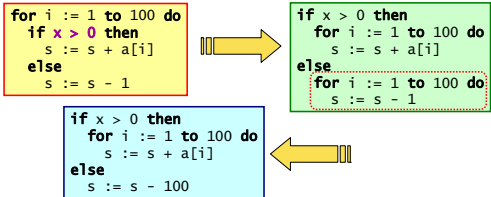
Απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών (ii)

$$S1 = a + 4*i \quad S6 = a + 4*j \quad i \leq j \equiv S1 \leq S6$$

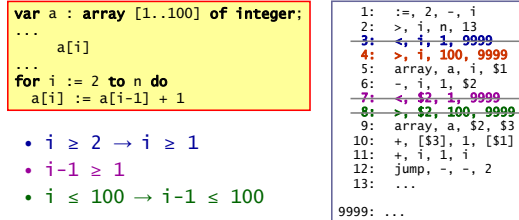
Αναδιοργάνωση βρόχων

- **Απαλοιφή βρόχου:** αν το σώμα είναι κενό
- **Ξετύλιγμα βρόχου:** αν είναι γνωστό (και μικρό) το πλήθος των επαναλήψεων
- **Αντιστροφή βρόχου:** while σε repeat
- **Αποδιακλάδωση:** μετακίνηση αναλλοίωτης if

Απαλοιφή ελέγχου ορίων πίνακα

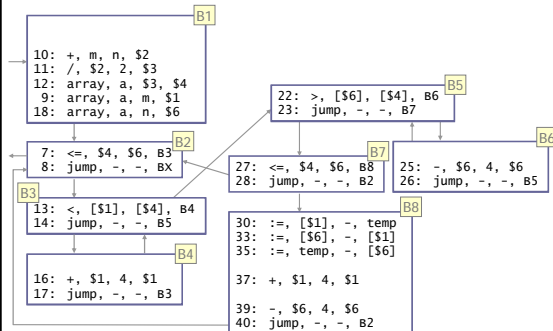
- **Παρατήρηση:** για γλώσσες που κάνουν τέτοιους ελέγχους και τους υλοποιούν με ενδιάμεσο κώδικα

Απαλοιφή άχρηστου κώδικα (i)

- **Απροσπέλαστος κώδικας:** κώδικας που ποτέ δεν εκτελείται
 - εντοπίζεται κατά τη διάρκεια της ανάλυσης ροής ελέγχου
- **Άχρηστος κώδικας:** ακολουθία εντολών που υπολογίζουν τιμές που δε χρησιμοποιούνται
- **Ανάλυση χρόνου ζωής**
 - εντοπισμός μεταβλητών που περιέχουν άχρηστες τιμές
 - γίνεται κατά τη διάρκεια της ανάλυσης ροής δεδομένων

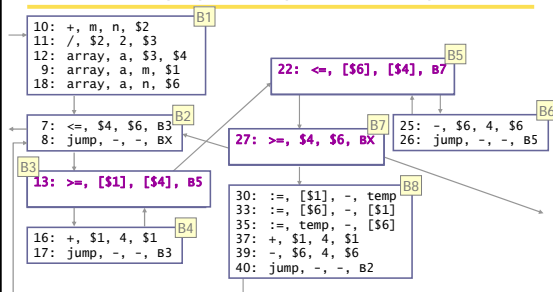
Απαλοιφή άχρηστου κώδικα (ii)

Ευθυγράμμιση

- Συνένωση βασικών ενοτήτων B_i και B_j όταν στο γράφο ροής ελέγχου
 - από την B_i εξέρχεται μόνο μια ακμή και πηγαίνει στην B_j
 - στην B_j εισέρχεται μόνο μια ακμή και είναι από την B_i
- Ο κώδικας των B_i και B_j συνενώνεται
- Μερικές φορές απαιτεί απαλοιφή αλμάτων και αναδιάταξη περισσότερων βασικών ενοτήτων

Απλοποίηση συνθηκών και αλμάτων

- **Απλοποίηση συνθήκης:** τετράδα 28, βλέπε 27, 7 και 8
- **Απλοποίηση αλμάτων:** τετράδες 13, 22 και 27

Ενσωμάτωση υποπρογράμματος

- (inline expansion)

```
function max (a, b : integer) : integer;
begin
  if a >= b then
    result := a
  else
    result := b
  end;
  ...
  y := max(x, 3)
```

⇒

```
if x >= 3 then
  y := x
else
  y := 3
```

Κλήσεις ουράς και συνένωση (i)

- (tail calls, tail recursion)

```
procedure p (x : integer);
begin
  ...
  q(x+1)
end;
```

κλήση ουράς

```
procedure q (y : integer);
begin
  while y > 2 do
    r(y)
  end;
```

όχι κλήση ουράς!

```
function gcd (n, m : integer) : integer;
begin
  if (n = 0) or (m = 0) then
    result := n + m
  else if n > m then
    result := gcd(m, n mod m)
  else
    result := gcd(n, m mod n)
  end;
```

δύο αναδρομικές κλήσεις ουράς!

Κλήσεις ουράς και συνένωση (ii)

- Από απλή αναδρομή σε αναδρομή ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;
begin if n > 1 then result := n * factorial(n-1)
else result := 1
end;
```

↓

```
function factorial (n : integer) : integer;
function tailrec (prod, n : integer) : integer;
begin if n > 1 then result := tailrec(n*prod, n-1)
else result := prod
end;
begin result := tailrec(1, n);
end;
```

Κλήσεις ουράς και συνένωση (iii)

- Απαλοιφή αναδρομής ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;
function tailrec (prod, n : integer) : integer;
begin if n > 1 then result := tailrec(n*prod, n-1)
else result := prod
end;
begin result := tailrec(1, n);
end;
```

↓

```
function factorial (n : integer) : integer;
function tailrec (prod, n : integer) : integer;
begin while n > 1 do begin prod := n*prod; n := n-1 end;
result := prod
end;
begin result := tailrec(1, n);
end;
```

Κλήσεις ουράς και συνένωση (iv)

- Συνένωση ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;
function tailrec (prod, n : integer) : integer;
begin while n > 1 do begin prod := n*prod; n := n-1 end;
result := prod
end;
begin result := tailrec(1, n);
end;
```

⇒

```
function factorial (n : integer) : integer;
var prod : integer;
begin
  prod := 1;
  while n > 1 do
    begin prod := n*prod; n := n-1 end;
  result := prod
end;
```